

POSTĘPOWANIE CYWILNE

- ZAGADNIENIA WPROWADZAJĄCE

❑ PODSTAWOWE ZADANIE POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Zadaniem postępowania cywilnego jest realizowanie norm prawa cywilnego materialnego w drodze ich przymusowego urzeczywistnienia. Zadanie to określa pojęcie postępowania cywilnego, jako prawnie uregulowanego zespołu działań, zmierzających do skonkretyzowania i przymusowego zrealizowania norm prawnych w sprawach cywilnych w formie przewidzianej prawem. Ów cel postępowania cywilnego ma doniosłe znaczenie w demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

(A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, Kodeks Postępowania Cywilnego. Komentarz, 2019, wyd. 10)

❑ Podstawowe regulacje w zakresie prawa do sądu w sprawach cywilnych:

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

Art. 6

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. (...)

Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych

Art. 14

1. Wszyscy ludzie są równi przed sądami i trybunałami. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny i bezstronny sąd, ustanowiony przez ustawę, przy orzekaniu co do zasadności oskarżenia przeciw niemu w sprawach karnych bądź co do jego praw i obowiązków w sprawach cywilnych (...)

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 45

1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Art. 77

2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

SPRAWA CYWILNA

➔ CO REGULUJE KODEKS POSTĘPOWANIA
CYWILNEGO?

SPRAWA CYWILNA

Art. 1 KPC

Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu:

- prawa cywilnego,*
- rodzinnego i opiekuńczego oraz*
- prawa pracy, jak również*
- w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz*

w innych sprawach, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Sprawa z zakresu prawa cywilnego	Np. o zapłatę	Sprawa cywilna materialna
Sprawa z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego	Np. pozew o separację	Sprawa cywilna materialna
Sprawa z zakresu prawa pracy	Np. pozew o wydanie świadectwa pracy	Sprawa cywilna materialna

Sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych		Sprawa cywilna formalna
Inne sprawy	Np. Prawo prasowe <i>Art. 20 ust. 1</i> <i>1. Wydawanie dziennika lub czasopisma wymaga rejestracji w sądzie okręgowym właściwym miejscowo dla siedziby wydawcy, zwanym dalej „organem rejestracyjnym”. Do postępowania w tych sprawach <u>stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym</u>, ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.</i>	Sprawa cywilna formalna

SPRAWA CYWILNA

Znaczenie MATERIALNE

- Sprawy z zakresu prawa:
 - Cywilnego
 - Rodzinnego i opiekuńczego
 - Pracy

Znaczenie FORMALNE

- Nie są sprawami cywilnymi ze swojej istoty
- Zostały przekazane do rozpoznania przez sądy powszechne i SN

- Ochrona prawna jest przewidziana ze względu na:
 - a) Prawa i obowiązki podmiotów stosunków prawnych o charakterze równorzędnym
 - b) **Ekwiwalentność świadczeń**

- Nie są one ze swojej natury sprawami cywilnymi;
- W sposób sztuczny należy, je tak traktować
- Dzieje się tak z woli ustawodawcy

W zasadzie każde roszczenie procesowe, sformułowane jako żądanie zasądzenia, ustalenia lub ukształtowania stosunku prawnego, niezależnie od jego merytorycznej zasadności, jest objęte drogą sądową, jeżeli dotyczy podmiotów, których pozycja w ramach tego stosunku prawnego jest równorzędna.

Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 11 stycznia 2017 r., IV CSK 112/16

Ocena charakteru sprawy na podstawie art. 1 KPC zależy od przedmiotu procesu, tj.:

- przedstawionego pod osąd roszczenia i
- przytoczonego przez powoda stanu faktycznego.

(Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 11 kwietnia 2014 r., I CSK 306/13)

❑ CO NIE JEST SPRAWĄ CYWILNĄ?

Roszczenie o zawarcie "umowy matrymonialnej" przez co powód rozumie zawarcie związku małżeńskiego, nie jest roszczeniem cywilnym i jako takie nie podlega rozpoznaniu przez sądy (art. 2 KPC).

Inne żądania podniesione w pozwie, jak zwłaszcza żądanie zasądzenia odszkodowania w postaci symbolicznej złotówki za dotrzymanie przez pozwaną obietnicy małżeństwa, jest wprawdzie roszczeniem cywilnym, jednakże oczywiście bezzasadnym, albowiem ustawodawstwo polskie nie zna zadośćuczynienia za niezawarcie przyrzeczonego związku małżeńskiego. Powództwo w tej części winno było przeto ulec oddaleniu, nie zaś odrzuceniu, jednakże powód nie ma interesu prawnego w domaganiu się korekty tej części orzeczenia.

(Postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 28 kwietnia 1965 r., II CR 103/65)

DROGA SĄDOWA

KTO ZAJMUJE SIĘ ROZPATRYWANIEM SPRAW
CYWILNYCH?

Art. 2 KPC

§ 1. Do rozpoznawania **spraw cywilnych** powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 1a. (uchylony)

§ 2. (uchylony)

§ 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, **jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.**

SPRAWY CYWILNE,
określone w art. 1 KPC,
rozpoznają:

SĄDY POWSZECHNE

SĄD NAJWYŻSZY

Niedopuszczalność drogi sądowej zachodzi w sytuacji, gdy:

- sprawa wniesiona do sądu nie ma charakteru sprawy cywilnej, albo
- będąc sprawą cywilną została przekazana do właściwości innych organów lub do jej rozpoznania władny jest sąd szczególny lub Sąd Najwyższy.

(Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Białymstoku - I Wydział Cywilny z dnia 3 października 2013 r., I ACa 353/13)

DROGA SĄDOWA

DOPUSZCZALNOŚĆ

- Domniemanie dopuszczalności drogi sądowej
- Jeśli spełnione są warunki z art. 1 KPC to istnieje domniemanie, że będzie ona rozpoznana w postępowaniu cywilnym

NIEDOPUSZCZALNOŚĆ

- Sprawa nie może być rozpoznana w postępowaniu cywilnym

NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ

BEZWGLĘDNA	WZGLĘDNA	CZASOWA
<ul style="list-style-type: none">○ Sprawa nie jest sprawą cywilną○ Sprawa jest sprawą cywilną, ale została przekazana do rozpoznania przez inny organ	<ul style="list-style-type: none">○ Podmiot wybiera sposób ochrony swoich praw <p>Np. art. 242 KP</p>	<ul style="list-style-type: none">○ Konieczność wcześniejszego rozpoznania sprawy w innym trybie <p>Np. postępowanie ugodowe w dochodzeniu naprawienia szkód górniczych</p>

- **NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ WZGLĘDNA**, np.:

Art. 242 KP

§ 1. Pracownik może dochodzić swych roszczeń ze stosunku pracy na drodze sądowej.

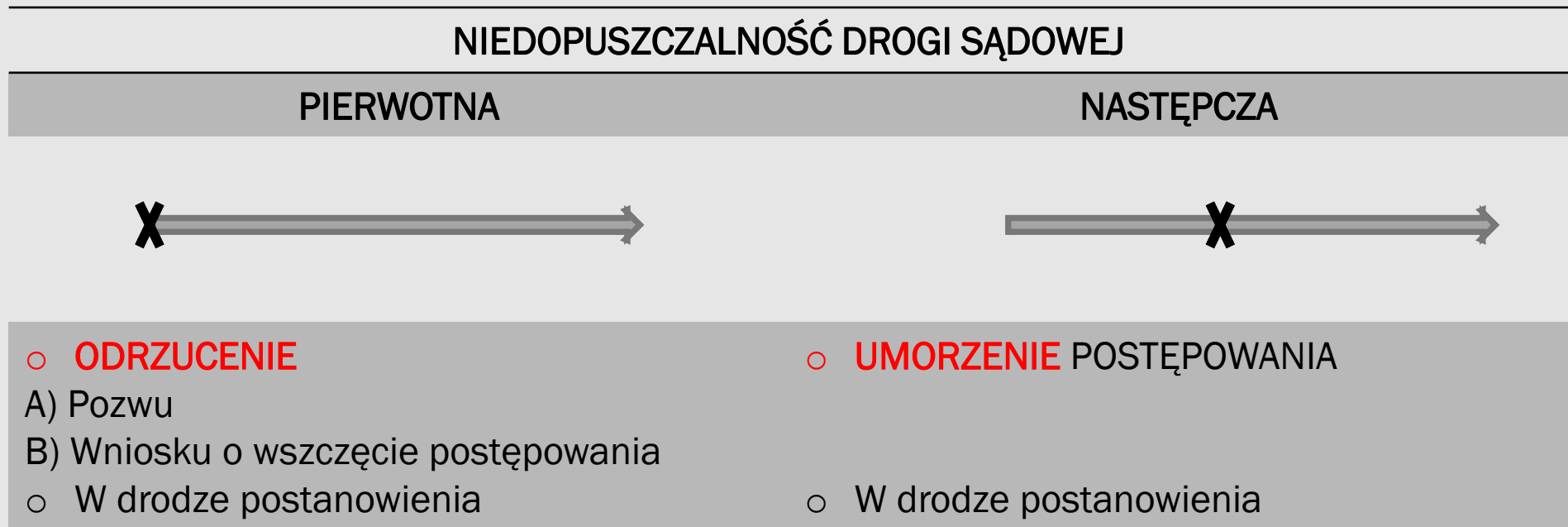
§ 2. Przed skierowaniem sprawy na drogę sądową pracownik może żądać wszczęcia postępowania pojednawczego przed komisją pojednawczą.

■ NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ CZASOWA, np.:

Art. 151 Prawo geologiczne i górnicze

- 1. Sądowe dochodzenie roszczeń jest możliwe po wyczerpaniu postępowania ugodowego.*
- 2. Warunek wyczerpania postępowania ugodowego jest spełniony, jeżeli przedsiębiorca odmówił zawarcia ugody lub jeżeli od skierowania przez poszkodowanego roszczenia wobec przedsiębiorcy upłynęło 30 dni, chyba że poszkodowany, zgłaszając żądanie zawarcia ugody, wyznaczy dłuższy termin.*

- Etapy na jakich może się pojawić niedopuszczalność drogi sądowej:

- Jest przez sąd brana pod uwagę w każdym stanie sprawy

❑ PIERWOTNA NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ:

1. Podmiot wnosi do sądu pozew/wniosek,
 - jego przedmiotem jest sprawa, która **NIE JEST** sprawą cywilną (zgodnie z art. 1 KPC)

2. Sąd odrzuca pozew/wniosek

Art. 199 KPC

§ 1. Sąd odrzuci pozew:

1) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna;

2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona;

3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie.

4)(uchylony)

§ 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.

§ 3. (uchylony)

❑ NASTĘPCZA NIEDOPUSZCZALNOŚĆ DROGI SĄDOWEJ:

1. Podmiot wnosi do sądu pozew/wniosek,
 - jego przedmiotem jest sprawa, która **JEST** sprawą cywilną (zgodnie z art. 1 KPC)

2. Postępowanie toczy się zgodnie z przepisami KPC

3. Sąd umorzy postępowanie
 - jego przedmiotem jest sprawa, która **przestała być** sprawą cywilną (zgodnie z art. 1 KPC)

Art. 355 KPC

Sąd umorzy postępowanie, jeżeli:

- powód ze skutkiem prawnym cofnął pozew,
- strony zawarły ugodę lub
- została zatwierdzona ugoda zawarta przed mediatorem albo
- **z innych przyczyn wydanie wyroku stało się zbędne lub niedopuszczalne.**

- ❑ Jeżeli sprawa zostanie rozpoznana pomimo niedopuszczalności drogi sądowej:
Postępowanie dotknięte jest **nieważnością**

Art. 379 KPC

Nieważność postępowania zachodzi:

1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna;

2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany;

3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona;

4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;

5) jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw;

6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Skoro w ustawie o pomocy państwa w wychowaniu dzieci ustawodawca zawarł definicję legalną pojęcia rodziny, a językowa wykładnia tego przepisu nie budzi żadnych wątpliwości, to należy uznać, że ustawodawca – na gruncie tej ustawy – instytucję rodziny rozumiał tak, jak wyraził to w ww. definicji. Powyższy przepis jest przepisem szczególnym i musi być wykładany ściśle. Jakakolwiek zatem jego wykładnia rozszerzająca nie jest uzasadniona.

Organy administracji publicznej, realizujące zadania w zakresie świadczenia wychowawczego nie są uprawnione do badania, w jaki sposób w danym przypadku jest faktycznie sprawowana opieka nad dzieckiem przez jego rodziców. Zagadnienia związane ze sprawowaniem opieki nad małoletnimi dziećmi i uregulowaniem kontaktów pomiędzy rodzicami i dziećmi są bowiem sprawami cywilnymi, rozpatrywanymi w oparciu o przepisy prawa rodzinnego i opiekuńczego.

Rozpatrywanie tego rodzaju spraw należy zatem do właściwości sądu powszechnego. Powyższe oznacza zatem, że - na zasadzie art. 2 § 1 KPC – ustanowienie opieki naprzemiennej obojga rozwiedzionych rodziców nad dzieckiem należy do kompetencji sądu powszechnego, a w braku takiego orzeczenia sądowego, istnienia tego rodzaju opieki nie można domniemywać w toku postępowania o przyznanie prawa do świadczenia wychowawczego.

(Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Krakowie z dnia 6 lutego 2018 r., III SA/Kr 1470/17)

Niedopuszczalność drogi sądowej, stanowiąca bezwzględną przesłankę procesową, zachodzi wtedy, gdy sprawa nie ma charakteru sprawy cywilnej ani w znaczeniu materialnym ani formalnym, albo gdy ma wprawdzie charakter sprawy cywilnej w znaczeniu materialnym, ale na podstawie szczególnego przepisu została przekazana do właściwości innego organu jak sąd powszechny.

(Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 17 czerwca 2016 r. IV CSK 655/15)

❑ Dopuszczalność drogi sądowej a sprawa cywilna:

❑ ZALEŻNOŚĆ SPRAWY CYWILNEJ ORAZ DROGI SĄDOWEJ:

Jeśli według zawartych w pozwie twierdzeń powoda istnieje między stronami stosunek cywilnoprawny, to drogę sądową należy uznać za dopuszczalną.

(Np. Powód twierdzi, że zawarł z Pozwanym umowę, wykonał świadczenie, a nie otrzymał zapłaty)

Dopiero proces przed sądem ma wykazać, czy twierdzenia powoda znajdują podstawę w przepisach prawa materialnego, i doprowadzić do wiążącego ustalenia istnienia albo też nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między stronami procesu.

(Np. na podstawie postępowania przed Sądem I dojdzie do ustalenia, czy strony łączył stosunek umowny)

Artykuł 2 KPC ustanawia domniemanie drogi sądowej w sprawach cywilnych w rozumieniu art. 1 KPC. Oznacza to, że każda sprawa cywilna – w znaczeniu, o jakim mowa w art. 1 KPC – podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególny przekazuje ją do właściwości innych organów

(postanowienie SN z 4.2.2009 r., II PK 226/08, Legalis).